

OBSAH

1 PREDMET MOLEKULÁRNEJ BIOLÓGIE	3
1.1 Objekty skúmania molekulárnej biológie	3
1.2 Formy existencie živej hmoty	3
1.2.1 <i>Nebunkové častice</i>	4
1.2.2 <i>Bunkové organizmy</i>	5
1.2.2.1 <i>Prokaryotické organizmy</i>	6
1.2.2.2 <i>Eukaryotické organizmy</i>	7
2 NUKLEOVÉ KYSELINY	8
2.1 Chemické zloženie nukleových kyselín	8
2.2 Deoxyribonukleová kyselina	10
2.2.1 <i>Štruktúra DNA</i>	11
2.2.1.1 <i>Základné formy štruktúry DNA</i>	12
2.2.1.2 <i>Terciárna štruktúra DNA</i>	13
2.3 Ribonukleové kyseliny	14
2.3.1 <i>Mediátorová RNA</i>	14
2.3.2 <i>Transferová RNA</i>	15
2.3.3 <i>Ribozómové RNA</i>	16
2.3.4 <i>Ďalšie typy RNA</i>	16
3 MOLEKULÁRNA ŠTRUKTÚRA CHROMOZÓMOV	18
3.1 Biologická funkcia chromozómov	18
3.2 Štruktúra nukleových kyselín	18
3.3 Superšpiralizácia DNA	19
3.3.1 <i>Štruktúra chromatínu</i>	19
3.3.1.1 <i>Históny</i>	20
3.3.1.2 <i>Nehistónové bielkoviny</i>	20
3.3.1.3 <i>Podjednotková štruktúra chromatínu</i>	21
3.4 Nukleotidové sekvencie DNA	22
3.4.1 <i>Opakujúce sa sekvencie</i>	22
3.4.2 <i>Palindrómy</i>	22
3.4.3 <i>Intróny a exóny</i>	23
3.4.4 <i>Medzerníky</i>	23
3.4.5 <i>Mobilné elementy</i>	23
3.4.5.1 <i>Inzerčné sekvencie (IS)</i>	24
3.4.5.2 <i>Transpozóny (Tn)</i>	25
3.4.5.3 <i>Bakteriofág Mu</i>	26
4 MIMOJADROVÁ A MIMOCHROMOZÓMOVÁ DEDIČNOSŤ	27
4.1 Mitochondriálny genóm	27

4.2	Chloroplastový genóm	28
4.3	Plazmidy	29
4.4	Mierne (temperované) fágy	30
5	REPLIKÁCIA DNA	32
5.1	Enzýmy zúčastňujúce sa replikácie DNA	32
5.1.1	<i>DNA polymerázy prokaryotov</i>	33
5.1.2	<i>DNA polymerázy eukaryotov</i>	35
5.1.3	<i>DNA ligázy</i>	35
5.2	Mechanizmy replikácie	36
5.2.1	<i>Replikácia lineárnej dvojvláknovej DNA prokaryotov</i>	36
5.2.2	<i>Replikácia dvojzávitnicovej kruhovej DNA</i>	38
5.2.2.1	<i>Dvojsmerná replikácia kruhovej dvojzávitnicovej DNA</i>	38
5.2.2.2	<i>Replikácia dvojzávitnicovej kruhovej DNA mechanizmom otáčajúcej sa kružnice</i>	38
5.2.2.3	<i>Replikácia jednovláknovej kruhovej DNA</i>	39
5.2.3	<i>Replikácia DNA v bunkách eukaryotov</i>	40
6	TRANSKRIPCIA – BIOSYNTÉZA MOLEKÚL RNA	42
6.1	Spôsoby biosyntézy RNA	42
6.1.1	<i>Syntéza RNA závislá na RNA</i>	43
6.1.2	<i>Biosyntéza RNA katalyzovaná polynukleotidfosforylázou</i>	43
6.1.3	<i>Biosyntéza RNA závislá na DNA</i>	43
6.1.4	<i>RNA polymerázy</i>	44
6.1.4.1	<i>Prokaryotická RNA polymeráza</i>	44
6.1.4.2	<i>Eukaryotické RNA polymerázy</i>	45
6.2	Mechanizmus transkripcie	45
6.2.1	<i>Iniciácia transkripcie</i>	45
6.2.2	<i>Elongácia transkripcie</i>	47
6.2.3	<i>Terminácia transkripcie</i>	47
6.3	Tvorba funkčných RNA z príslušných prekurzorov	48
6.3.1	<i>Posttranskripčné úpravy rRNA</i>	49
6.3.2	<i>Posttranskripčné úpravy tRNA</i>	49
6.3.3	<i>Posttranskripčné úpravy hnRNA</i>	49
6.4	Reverzná transkripcia	52
6.4.1	<i>RNA závislá DNA polymeráza</i>	53
7	GENETICKÝ KÓD A JEHO VLASTNOSTI	54
8	BIOSYNTÉZA BIELKOVÍN (PROTEOSYNTÉZA)	56
8.1	Ribozómy	58
8.2	Aktivácia aminokyselín	59
8.3	Biosyntéza polypeptidového reťazca v procese translačných reakcií v prokaryotických bunkách	60

8.3.1	<i>Iniciácia</i>	60
8.3.2	<i>Elongácia peptidového reťazca</i>	62
8.3.3	<i>Terminácia translácie</i>	65
8.4	<i>Inhibítory translácie</i>	66
8.5	<i>Posttranslačné úpravy bielkovín</i>	67
9	ZÁKLADNÉ PRINCÍPY REGULÁCIE BIOCHEMICKÝCH PROCESOV	69
9.1	<i>Metabolická regulácia</i>	69
9.1.1	<i>Regulácia aktivity enzýmov</i>	69
9.1.2	<i>Regulácia syntézy enzýmov</i>	72
9.1.2.1	<i>Regulácia proteosyntézy na úrovni transkripcie</i>	72
9.1.2.2	<i>Regulácia na úrovni translácie</i>	75
9.1.3	<i>Spôsoby regulácie multienzýmových systémov</i>	76
9.2	<i>Medzibunková regulácia</i>	79
9.2.1	<i>Humorálny systém</i>	79
9.2.1.1	<i>Mechanizmus regulácie hormónmi</i>	80
10	MUTAGÉNY A MUTAGENÉZA	82
10.1	<i>Klasifikácia mutácií</i>	82
10.1.1	<i>Bodové mutácie</i>	83
10.1.2	<i>Chromozómové mutácie</i>	84
10.1.3	<i>Genómové mutácie</i>	85
10.2	<i>Frekvencia mutácií</i>	87
10.3	<i>Indukcia mutácií – účinok mutagénov</i>	87
10.3.1	<i>Fyzikálne mutagénne činitele</i>	87
10.3.2	<i>Chemické mutagénne činitele</i>	89
10.3.2.1	<i>Substitúcia analógmi báz</i>	90
10.3.2.2	<i>Chemické zmeny DNA a jej nukleotidov</i>	91
10.3.2.3	<i>Väzba chemických látok na DNA</i>	92
10.3.2.4	<i>Depolymerizácia DNA</i>	93
10.3.3	<i>Biologické mutagény</i>	94
10.3.4	<i>Antimutagény</i>	94
10.3.5	<i>Metódy testovania mutagenézy</i>	95
10.4	<i>Oprava genetického poškodenia – reparačné mechanizmy</i>	96
10.4.1	<i>Fotoreaktivácia katalyzovaná enzýmami</i>	96
10.4.2	<i>Mechanizmus reparácie poškodenej DNA excíziou</i>	96
10.4.3	<i>Postreplikačný reparačný proces</i>	97
11	METÓDY MOLEKULÁRNEJ BIOLÓGIE	98
11.1	<i>Metódy analýz nukleových kyselín</i>	98
11.1.1	<i>Frakcionácia nukleových kyselín</i>	98

11. 1. 2	<i>Sekvenovanie nukleových kyselín</i>	99
11. 1. 2. 1	<i>Terminálna metóda podľa Sanger-Coulsona</i>	101
11. 1. 2. 2	<i>Chemická metóda podľa Maxama a Gilberta</i>	101
11. 1. 2. 3	<i>Sekvenácia RNA</i>	102
11. 2	Enzýmy používané pri metódach molekulárnej biológie	102
11. 2. 1	<i>Restrikčné endonukleázy</i>	103
11. 2. 2	<i>Ďalšie enzýmy používané v molekulárnej biológii</i>	105
11. 3	Analýza nukleových kyselín v zmesiach	108
11. 3. 1	<i>Southern blotting</i>	108
11. 3. 2	<i>Northern blotting</i>	109
11. 3. 3	<i>In situ hybridizácia</i>	110
11. 4	<i>Polymerázová reťazová reakcia (PCR)</i>	110
11. 5	Biolistická metóda	112
12	KLONOVANIE DNA	114
12. 1	Klonovacie vektory	115
12. 1. 1	<i>Plazmidové vektory</i>	115
12. 1. 1. 1	<i>Prenos plazmidových vektorov do bakteriálnych buniek</i>	116
12. 1. 1. 2	<i>Selekcia rekombinovaných molekúl</i>	117
12. 1. 2	<i>Vektory odvodené od vírusov</i>	117
12. 1. 2. 1	<i>Bakteriofág λ</i>	118
12. 1. 2. 2	<i>Bakteriofág M13</i>	119
12. 1. 2. 3	<i>Kozmidy</i>	119
12. 1. 2. 4	<i>Vírus SV40</i>	119
12. 1. 2. 5	<i>Rastlinné vírusy</i>	120
12. 1. 3	<i>Detekcia-selekcia fagových klónov</i>	121
12. 1. 4	<i>Iné vektory</i>	121
13	REKOMBINAČNÉ PROCESY BAKTÉRIÍ	122
13. 1	Transformácia baktérií	122
13. 2	Konjugácia baktérií	123
13. 3	Transdukcia baktérií	125
14	METÓDY SELEKCIE REKOMBINOVANEJ DNA	127
14. 1	Genetická metóda.....	127
14. 2	Imunochemická metóda.....	128
14. 3	Fyzikálnochemická metóda.....	128
15	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	130
16	OBSAH	131